

คำ

ว่า “เป็น” ที่มีความหมายว่า “มีชีวิต” และ “รู้วิธี” : คำหลายความหมายหรือคำพ้องรูป พ้องเสียง?

สุรีเนตร จรัสจรวงเกียรติ¹

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าคำว่า “เป็น” ที่มีความหมายว่า ‘มีชีวิต’ เช่น ปูตัวนี้ยังเป็นอยู่ และคำว่า “เป็น” ที่มีความหมายว่า ‘รู้วิธี’ เช่น วายน้ำเป็น เป็นคำหลายความหมาย (Polyseme) หรือเป็นเพียงคำพ้องรูปพ้องเสียง (Homonym) โดยศึกษาจากข้อมูลภาษาที่ตีพิมพ์และเผยแพร่แล้ว ตั้งแต่สมัยสุโขทัย จนถึงปัจจุบัน ถึงแม้ว่าคำว่า “เป็น” ที่มีความหมายว่า ‘มีชีวิต’ และ ‘รู้วิธี’ จะมีความหมายที่แตกต่างกัน แต่ผลการศึกษาพบว่า คำว่า “เป็น” ทั้ง 2 ความหมาย จัดเป็นคำหลายความหมาย เพราะการศึกษาข้อมูลเชิงประวัติ ทำให้ทราบว่าความหมายทั้งสองมีความเกี่ยวข้องกัน กล่าวคือ คำว่า “เป็น” ที่มีความหมายว่า ‘มีชีวิต’ เป็นความหมายที่เกิดขึ้นอันดับแรก จากนั้นก็พัฒนาไปเป็นความหมายว่า ‘บังเกิด’ และ ‘รู้วิธี’ ตามลำดับ การเปลี่ยนแปลงข้างต้นผ่านกระบวนการทางความหมาย 2 กระบวนการ ได้แก่ กระบวนการนามนัย และ กระบวนการอุปลักษณ์

คำสำคัญ: ภาษาศาสตร์เชิงประวัติ การเปลี่ยนแปลงภาษา คำหลายความหมาย นามนัย อุปลักษณ์

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ Nanyang Technological University ประเทศสิงคโปร์

E-mail: sureenate@ntu.edu.sg

T

he Word /Pen/ Meaning ‘to be alive’ and ‘to know how to do’ in Thai: Polysemy or Homonymy?

Sureenate Jaratjarungkiat¹

Abstract

This article aimed at studying the word /pen/ meaning ‘to be alive’ and ‘to know how to do’ in Thai. The question addressed here was: should they be considered as polysemy or as homonymy? The collected data was based on written records from the Sukhothai period right up until the present. It was found that the word /pen/ meaning ‘to be alive’ and ‘to know how to do’ should be considered as polysemy. This is because, although these 2 meanings of /pen/ are quite different, the historical development shows that both meanings are related. That is to say, the word /pen/ meaning ‘to be alive’ is the original word and then develop into the word /pen/ meaning ‘to arise’ and then ‘to know how to do’, respectively. In addition, these changes emerge under 2 processes: metonymic process and metaphorical process.

Keywords: Historical Linguistics, Language Change, Polysemy, Metaphor, Metonymy

¹ School of Humanities and Social Sciences, Nanyang Technological University, Singapore
E-mail: sureenate@ntu.edu.sg

บทนำ

หากพิจารณาตัวอย่างคำว่า “เป็น” ในสมัยปัจจุบัน เช่น

- (1) บุยังเป็นอยู่หรือเปล่า
- (2) เราอยากพูดและอ่านภาษาเกาหลีเป็นค่ะ
(จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
ภาควิชาภาษาศาสตร์, 2556)

เมื่อวิเคราะห์ด้านความหมาย จะพบว่า คำว่า “เป็น” ในตัวอย่างแรก มีความหมายว่า ‘มีชีวิต’ ส่วนในตัวอย่างที่ 2 มีความหมายว่า ‘รู้วิธี’ และหากวิเคราะห์หมวดคำตามแนวคิดของวจินตน์ ภาณุพงศ์ (2538: 52-55, 63) คำว่า “เป็น” ในตัวอย่างที่ (1) จัดเป็นคำกริยา และประธานของคำกริยานี้ ได้แก่ นามวลี “บุ” ส่วนคำว่า “เป็น” ในตัวอย่างที่ (2) จัดเป็นคำกริยาวิเศษณ์ ทำหน้าที่ขยายคำกริยา “พูด” และ “อ่าน” ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาความหมายของคำว่า “เป็น” ในตัวอย่างข้างต้น จะเห็นว่า แสดงความหมายที่แตกต่างกันค่อนข้างมาก และดูเหมือนว่าจะหาความสัมพันธ์ระหว่างความหมายทั้งสองได้ยาก จึงอาจทำให้มีผู้พูดภาษาไทยจำนวนหนึ่งพิจารณาให้เป็น “คำพ้องรูปพ้องเสียง” (Homonym) ซึ่งหมายถึง คำที่มีรูปเดียวกัน แต่ความหมายแต่ละความหมายมีความแตกต่างกัน หรือไม่มีความเกี่ยวข้องกัน (Hopper and Traugott, 2003: 77)

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่า ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้คำนิยามของคำว่า “เป็น” ไว้ ดังนี้

- เป็น ๑** ก. คำกริยาสำหรับแสดงความสัมพันธ์ระหว่างคำกับคำเพื่อให้เห็นว่าคำหน้าและคำหลังมี

ภาวะ คือ ความมี ความเป็น เกี่ยวข้องกันอย่างไร เช่น ท่านเป็นเจ้า เขาเป็นนาย.

- เป็น ๒** ก. สามารถ, ได้, เช่น เดินเป็นรำเป็น. ว. ยังมีชีวิตอยู่, ยังไม่ตาย, เช่น ปลาเป็น; ประหนึ่ง เช่น ทำเป็นบ้า.

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 752-753)

จากนิยามข้างต้น จะเห็นว่า คำว่า “เป็น” พจนานุกรมฯ พ.ศ. 2554 กำหนดให้คำว่า “เป็น” ที่หมายถึง ‘สามารถ, ได้’ (เทียบได้กับคำว่า “เป็น” ที่หมายถึง ‘รู้วิธี’ ซึ่งปรากฏในตัวอย่างที่ (2) ของบทความนี้) และคำว่า “เป็น” ที่หมายถึง ‘ยังมีชีวิตอยู่, ยังไม่ตาย’ (เทียบได้กับคำว่า “เป็น” ในตัวอย่างที่ (1) ข้างต้น) รวมอยู่ในคำตั้งเดียวกัน คือ “เป็น ๒” ซึ่งแสดงให้เห็นว่า คำว่า “เป็น” ทั้งสองน่าจะมี ความหมายบางอย่างที่เกี่ยวข้องกัน เนื่องจากตามหลักเกณฑ์ของพจนานุกรมฉบับนี้กล่าวไว้ว่า ถ้าคำที่มีรูปเดียวกัน มีความหมายที่ต่างกัน หรือเป็นอิสระจากกัน ก็จะแยกให้เห็นโดยการใส่เลขกำกับไว้ เพื่อให้ เห็นว่าเป็นคนละคำตั้งกัน เช่น

คำว่า “ขวัญอ่อน ๑” หมายถึง ‘เรียกผู้ตกใจง่าย คือ เด็กหรือหญิงซึ่งมักจะขวัญหายบ่อย ๆ ว่า ขวัญอ่อน’ ส่วน “ขวัญอ่อน ๒” หมายถึง ‘ชื่อเพลงไทยทำนองหนึ่ง’ หรือในกรณีของคำว่า “ขัน” ซึ่งมีการใส่เลขกำกับไว้ถึง 4 คำ หรือมีการแยกออกเป็น 4 คำตั้งได้แก่ “ขัน ๑” หมายถึง ‘ภาชนะสำหรับตักหรือใส่น้ำ มีหลายชนิด’ “ขัน ๒” หมายถึง ‘ทำให้ตึงหรือให้แน่น ด้วยวิธีหมุนกดแรงเข้าไป’ “ขัน ๓” หมายถึง ‘อาการร้องอย่างหนึ่งของไก่หรือนกบางชนิดเฉพาะในตัวผู้’ และ “ขัน ๔” หมายถึง ‘หัวเราะ’ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: (2), 184)

ในกรณีของคำว่า “เป็น” นั้น การที่พจนานุกรมฯ พ.ศ. 2554 ไม่ได้แยกความหมายทั้งสองให้อยู่คนละคำตั้งกัน อาจจะเป็นเพราะเห็นความเกี่ยวข้องกันทางความหมายบางประการ และหากคำว่า “เป็น” ทั้ง 2 ความหมายมีความเกี่ยวข้องกันจริง ก็อาจทำให้พิจารณาได้ว่าเป็น “คำหลายความหมาย” (Polyseme) ซึ่งหมายถึง คำที่มีรูปเดียวกัน และความหมายแต่ละความหมายมีความเกี่ยวข้องกันหรือสัมพันธ์กัน (Hopper and Traugott, 2003: 77)

จากที่กล่าวไปข้างต้น จะเห็นว่า คำว่า “เป็น” ที่มีความหมายว่า ‘มีชีวิต’ และ ‘รู้วิธี’ นั้น อาจมีผู้เห็นว่ามีความหมายที่ไม่เกี่ยวข้องกันหรือแตกต่างกันมาก และถือว่าเป็นคำพ้องรูปพ้องเสียง แต่ในขณะเดียวกัน ก็อาจจะมีผู้เห็นว่า เป็นคำที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ทางความหมาย และจัดให้อยู่ในกลุ่มที่เป็นคำหลายความหมาย ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาพัฒนาการของทั้ง 2 ความหมายนี้ เพื่อหาข้อสรุปว่า คำว่า “เป็น” เหล่านี้มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันหรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่า คำว่า “เป็น” ที่มีความหมายว่า ‘มีชีวิต’ และ ‘รู้วิธี’ นั้น เป็นคำที่มีความเกี่ยวข้องกันทางความหมายหรือไม่ อย่างไร และควรจัดให้อยู่ในประเภทคำพ้องรูปพ้องเสียง หรือคำหลายความหมาย

ขอบเขตการวิจัย

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมจากเอกสารที่ตีพิมพ์แล้ว ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน (พุทธศักราช 1826-2558) การแสดงตัวอย่างในแต่ละหัวข้อนั้น หากตัวอย่างไม่ได้มีความ

แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ผู้วิจัยจะเลือกนำมาเสนอเพียงบางสมัยเท่านั้น

นอกจากนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาเฉพาะหน้าที่และความหมายของคำว่า “เป็น” ที่มีความหมายว่า ‘มีชีวิต’ ‘รู้วิธี’ และคำว่า “เป็น” ที่มีความเกี่ยวเนื่องกับพัฒนาการของทั้ง 2 ความหมายนี้เท่านั้น และมุ่งศึกษาเฉพาะพัฒนาการคำว่า “เป็น” ในด้านความหมาย

ส่วนชื่อเรียกหมวดคำต่าง ๆ ของคำว่า “เป็น” ที่ปรากฏในบทความนี้ก็จะใช้ตามที่ปรากฏในหนังสือ **โครงสร้างภาษาไทย: ระบบไวยากรณ์** (วิจิตรนุญช, 2538: 52-55, 63)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 กล่าวถึงความหมายของคำว่า “เป็น” ในสมัยต่าง ๆ และส่วนที่ 2 กล่าวถึง พัฒนาการด้านความหมายของคำว่า “เป็น” ดังนี้

1. ความหมายของคำว่า “เป็น” ในสมัยต่าง ๆ

1.1 คำว่า “เป็น” ที่มีความหมายว่า ‘มีชีวิต’

คำว่า “เป็น” ที่มีความหมายว่า ‘มีชีวิต’ นี้ แบ่งออกเป็น 2 ความหมายย่อย ดังนี้

1.1.1 ความหมายแสดงการ “คงสภาพ” ของการ ‘มีชีวิต’ คือ การที่สิ่งมีชีวิตนั้นมีชีวิตอยู่แล้ว และยังคงมีชีวิตต่อไป เช่น คำว่า “เป็น” ในประโยค “ปู่ยังเป็นอยู่หรือเปล่า” ดังที่ปรากฏในตัวอย่างที่ (1) ข้างต้น

คำว่า “เป็น” ในความหมายนี้ปรากฏให้เห็นตั้งแต่ในสมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน และพบตัวอย่างทั้งที่เป็นคำกริยาและคำคุณศัพท์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างสมัยสุโขทัย

(3) แม้นชื่อ...สิรพระศรีมหาโพธิ

นครสิงหลนั้นก็ดี สมเด็จพระมหาเถร
เป็นเจ้า เอามาปลูกเหนือดิน จึง
อธิษฐาน ผิดว่า.....พระพุทธรูปจริง
จึงว่าไซร้ จงให้เป็น อย่าได้เหี่ยว
ลักอัน ครันอธิษฐานดังอันชื่อใบหนึ่ง
แห้ง.....จึงขึ้นเป็นใบเขียวงามหนัก
หนาแก่กม...

(กรมศิลปากร, 2526: 66)

ตัวอย่างที่ (3) คำว่า “เป็น” เป็นคำกริยาใน
หน่วยสร้างพหุกริยา (Multi-verb Construction) ซึ่ง
หมายถึง หน่วยสร้างที่มีคำกริยาตั้งแต่ 2 คำขึ้นไป
ปรากฏเรียงกัน โดยอาจจะมีการเชื่อมปรากฏระหว่าง
คำกริยาที่เรียงกันหรือไม่ก็ได้ (Enfield, 2008: 83-
183)

“จงให้เป็น” ในที่นี้หมายถึง ‘ขอให้มีชีวิตอยู่’
ส่วนประธานของคำกริยา “เป็น” ในตัวอย่างนี้ ได้แก่
นามวลี “พระศรีมหาโพธิ”

ตัวอย่างสมัยอยุธยา

(4) แม้นั้นเห็นงูซึ่งชดพันอยู่ ณ บนลูก
อ่อนนั้นก็ตระนกตกใจกลัว จึงร้อง
เรียกขุนวายุว่า ตาหุเอ๋ย ๆ ว่าลูกกู
ตายแล้ว ว่างูตระกูลขึ้นพันอยู่
ณ บนแปล แล จึงตาคูนั้นก็แล่นมา
ดูลูกอ่อนก็ยังเป็นอยู่

(ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา

ภาค 1, 2510: 74)

ตัวอย่างที่ (4) คำว่า “เป็น” เป็นคำกริยา “ก็ยัง
เป็นอยู่” ในที่นี้ หมายถึง ‘ก็ยังมีชีวิตอยู่, ก็ยังไม่

ตาย’ ส่วนประธานของคำกริยา “เป็น” ได้แก่ นาม
วลี “ลูกอ่อน”

ตัวอย่างสมัยรัชกาลที่ 2

(5) อนึ่งล้นเกล้าฯทั้งสองพระองค์ทรง
พระกรุณาตรัสจะใคร่ได้เลือกเป็นมา
ทอดพระเนตร

(จดหมายเหตุรัชกาลที่ 2

(จ.ศ. 1173), 2514: 27)

ตัวอย่างที่ (5) คำว่า “เป็น” เป็นคำคุณศัพท์
ที่ทำหน้าที่ขยายคำนาม “เลือก” ในที่นี้ “เลือกเป็น”
หมายถึง ‘เลือกที่ยังมีชีวิตอยู่’

นอกจากนี้ คำว่า “เป็น” ที่มีความหมายแสดง
การ “คงสภาพ” ของการ ‘มีชีวิต’ ยังปรากฏให้เห็น
ในรูปแบบของสำนวน เช่น น้ำร้อนปลาเป็น น้ำเย็น
ปลาตาย สำนวนนี้ในปัจจุบันมีการนำไปดัดแปลงให้
เป็นสำนวนเพื่อความตลกขบขัน ได้แก่ น้ำร้อนปลา
เป็น น้ำเย็นปลาหนาว (ปรมาภรณ์ ลิ้มเลิศเสถียร,
2557: 206)

1.1.2 ความหมายแสดงการ “เปลี่ยนแปลงสภาพ” ของการ ‘มีชีวิต’ ในที่นี้หมายถึง การ
ที่สิ่งมีชีวิตนั้นเกิดแล้วไม่ตาย หรือหมายถึงการมีชีวิต
ขึ้นมาใหม่หรือกลับมีชีวิตขึ้นมาอีกครั้ง ซึ่งเป็นการ
เปลี่ยนแปลงสภาพจากเดิมที่ไม่มีชีวิต แล้วกลายเป็น
มีชีวิตขึ้นมา คำว่า “เป็น” ในความหมายนี้ปรากฏให้
เห็นตั้งแต่ในสมัยรัชกาลที่ 1 จนถึงปัจจุบัน และจาก
การเก็บข้อมูลพบว่า คำว่า “เป็น” ในความหมายนี้พบ
เฉพาะที่เป็นคำกริยาเท่านั้น ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างสมัยรัชกาลที่ 1

(6) ธรรมชาติตรึงมนุษย์ดิรัจฉานทั้งปวง
ก็ดี ที่จะไม่มีการภักดิ์นั้นหาได้ ย่อมมี

ครรรทุกั้วทุกั้วสัตว์ ครันมีระดูแล้ว
ถึงพบบุรุษก็ดีมิพบบุรุษก็ดี **สัตว์**ก็
มาปฏิสนธิ แต่ทว่าครันตั้งได้เกิดเป็น
ก็มี ตั้งไม่ติดตายตกไปก็มี

(พระราชปจฉาในชั้น
กรุงรัตนโกสินทร์ เล่ม 1,
2513: 175)

ตัวอย่างที่ (6) คำว่า “เป็น” เป็นคำกริยาซึ่ง
ปรากฏในหน่วยสร้างพหุริยา “เกิดเป็น” ในที่นี้หมาย
ถึง ‘เกิดแล้วมีชีวิต, เกิดแล้วไม่ตาย’ ส่วนประธานของ
คำกริยา “เป็น” ในตัวอย่างนี้ ได้แก่ นามวลี “สัตว์”

ตัวอย่างสมัยรัชกาลที่ 3

(7) **ญาติที่ดับสูญไปนั้นซึ่งจะได้กลับ
ฟื้นเป็นขึ้นมา**ก็หาไม่ได้ ตั้งอยู่อย่างไร
ก็อยู่อย่างนั้น

(พระราชปจฉาในชั้น
กรุงรัตนโกสินทร์ เล่ม 2, 2513: 12)

ตัวอย่างที่ (7) คำว่า “เป็น” เป็นคำกริยาซึ่ง
ปรากฏในหน่วยสร้างพหุริยา “กลับฟื้นเป็นขึ้นมา”
ในที่นี้หมายถึง ‘กลับฟื้นมีชีวิตขึ้นมา(ใหม่)’ ส่วน
ประธานของคำกริยา “เป็น” ในตัวอย่างนี้ ได้แก่
นามวลี “ญาติที่ดับสูญไปนั้น”

ตัวอย่างสมัยรัชกาลที่ 5

(8) พอยกบันจันก็ล้มทับตาย**สามคน** ผู้วิเศษว่า
ให้เอาโลงทิ้งไว้เกิด แล้ว**มันก็เปนขึ้น**เอง
(สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์,
2506: 75)

ตัวอย่างที่ (8) คำว่า “เป็น” เป็นคำกริยาซึ่ง
ปรากฏในหน่วยสร้างพหุริยา “เปนขึ้น” ในที่นี้

หมายถึง ‘มีชีวิตขึ้น’ ส่วนประธานของคำกริยา “เป็น”
ในตัวอย่างนี้ ได้แก่ นามวลี “มัน” (อ้างถึงคน 3 คน)

ตัวอย่างสมัยปัจจุบัน

(9) มนุษย์ล้นทั้งโลกที่ต้องตายเพราะความ
บาปผิดของตน จึงได้รับการไถ่โทษ และ
การฟื้นขึ้นจากความตายก็ยืนยันว่า
พระเยซูทรงเป็นพระเจ้า ดังนั้นทุกคนที่
เชื่อวางใจในพระองค์จึงไม่ต้องพินาศ
เพราะบาปอีกต่อไป แต่จะมีชีวิตใหม่
เหมือนอย่าง**ที่พระองค์ทรงเป็นขึ้นมา**
จากความตาย

(จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
ภาควิชาภาษาศาสตร์, 2556)

ตัวอย่างที่ (9) คำว่า “เป็น” เป็นคำกริยาซึ่ง
ปรากฏในหน่วยสร้างพหุริยา “เป็นขึ้นมา” ในที่นี้
หมายถึง ‘มีชีวิตขึ้นมา’ ส่วนประธานของคำกริยา
“เป็น” ในตัวอย่างนี้ ได้แก่ นามวลี “พระองค์” ซึ่ง
อ้างถึงพระเยซู

1.2 คำว่า “เป็น” ที่มีความหมายว่า ‘รู้วิธี’

คำว่า “เป็น” ที่มีความหมายว่า ‘รู้วิธี’
หมายถึง การรู้หรือเข้าใจในวิธีการในการทำบางสิ่ง
บางอย่าง เช่น คำว่า “เป็น” ในประโยค “**เราอยากพูด
และอ่านภาษาเกาหลีเป็นคะ**” ดังที่ปรากฏในตัวอย่าง
ที่ (2) ข้างต้น

คำว่า “เป็น” ในความหมายนี้ปรากฏให้
เห็นตั้งแต่ในสมัยรัชกาลที่ 3 จนถึงปัจจุบัน และพบ
ตัวอย่างทั้งที่เป็นคำกริยาวิเศษณ์ คำคุณศัพท์ และ
คำกริยา แต่พบหน้าที่ที่เป็นคำกริยาวิเศษณ์เป็น
จำนวนมากที่สุด ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างสมัยรัชกาลที่ 3

- (10) ครั้นหมดคนรู้การทัฬหีกลองแล้วคราวมี
ทัฬหีมากก็จะคว่ำไขว่เปล่า ๆ ทั้งนั้น แต่
จะหาคนยังเป็นเป็นสักคนหนึ่งก็จะมี

(กรมศิลปากร, 2505: 73)

- (11) เขียนหนังสือเปน

(Pallegoix, 1850: 76)

ตัวอย่างที่ (10) และตัวอย่างที่ (11) คำว่า
“เป็น” ต่างก็เป็นคำกริยาวิเศษณ์ที่ทำหน้าที่ขยายคำ
กริยา “ยัง” และ “เขียน” ในที่นี้ “ยังเป็นเป็น” และ
“เขียนหนังสือเปน” หมายถึง ‘ยังเป็นอย่างรู้วิธี’ และ
‘เขียนหนังสืออย่างรู้วิธี’ ตามลำดับ

ตัวอย่างสมัยรัชกาลที่ 5

- (12) วัดนี้เปนวัดเก่า มีพระธาตุเล็กสูงประมาณ
๔ วา รูปเปนหน้าบรรพชั้นสิงค้อย่าง
ปรางค์ ... พุ่มเข้าบินเปนร่มร่มไม่เข้าแบบ
แปลว่าเปนของใหม่ คนไม่เปนทำ ... อนึ่ง
โบสถ์วัดนี้เปนโบสถ์เก่าเครื่องประดับแต่
ซ่อมแซมใหม่ วิหารเหมือนกันไม่มีสิ่งดีที่
ควรจำ ... ที่วัดนี้เขาทำเปนนาค แต่คนไม่
เปนบันซ้ำเสียแล้ว ... บุชบกที่ทรง
พระแท่นนั้น ทรงดูได้ คนเปนทำ เปน
ของรุ่นเก่าด้วย

(สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์,
2506: 44)

ตัวอย่างที่ (12) คำว่า “เป็น” ต่างก็เป็นคำ
คุณศัพท์ ทำหน้าที่ขยายคำนาม “คน” ในที่นี้ “คนไม่
เปนบัน” หมายถึง ‘คนที่ไม่รู้วิธีบัน’ ส่วน “คน(ไม่)
เปนทำ” หมายถึง ‘คน(ไม่)รู้วิธีทำ’

ประโยค “คนไม่เปนบัน” และ “คน(ไม่)เปนทำ”
นี้ น่าจะมาจากประโยคที่ว่า “คนที่บันไม่เปนบัน” และ
“คนที่ทำ(ไม่)เปนทำ” แล้วเกิดการละคำว่า “บัน”
และ “ทำ” คำแรกออกไป

ตัวอย่างสมัยรัชกาลที่ 8

- (13) ที่จริงการช่างใด ๆ รวมทั้งการดนตรีย่อม
จะมีที่เป็นขึ้นได้โดยหลายอย่างต่างชนิด,
สิ่งสำคัญ ๒ อย่างก็คือ เป็นมาด้วยกำเนิด
born และเป็นขึ้นด้วยความฝึกหัดจน
เคยชิน made.

(หม่อมเจ้าหญิงพูนพิศมัย ดิศกุล, 2546: 74)

ตัวอย่างที่ (13) คำว่า “เป็น” เป็นคำกริยาซึ่ง
ปรากฏในหน่วยสร้างพหูรยา “เป็นขึ้นได้” “เป็นมา”
และ “เป็นขึ้น” ส่วนประธานของคำกริยา “เป็น” ใน
หน่วยสร้างพหูรยาเหล่านี้ คือ มนุษย์ จากตัวอย่าง
ข้างต้น “เป็นขึ้นได้” หมายถึง ‘รู้วิธีขึ้นได้’ “เป็นมา
ด้วยกำเนิด” หมายถึง ‘รู้วิธีมาโดยกำเนิด’ ส่วน “เป็น
ขึ้นด้วยความฝึกหัดจนเคยชิน” หมายถึง ‘รู้วิธีจากการ
ฝึกหัดจนเคยชิน’

1.3 คำว่า “เป็น” ที่มีความหมายว่า ‘บังเกิด’

คำว่า “เป็น” ที่มีความหมายว่า ‘บังเกิด’ เป็น
ความหมายที่แสดงให้เห็นความเกี่ยวเนื่องระหว่าง
ความหมายว่า ‘มีชีวิต’ กับความหมายว่า ‘รู้วิธี’ ส่วน
จะมีความเกี่ยวข้องกันอย่างไรนั้น ผู้วิจัยจะกล่าวถึง
ต่อไปในส่วนที่กล่าวถึงพัฒนาการด้านความหมาย
ของคำว่า “เป็น”

คำว่า “เป็น” ที่มีความหมายว่า ‘บังเกิด’
หมายถึง การที่สิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งยังไม่เกิดหรือปรากฏ
ขึ้นมานั้น ได้เกิดหรือปรากฏขึ้นมา คำว่า “เป็น” ใน
ความหมายนี้ปรากฏให้เห็นครั้งแรกในสมัยรัชกาล
ที่ 1 และยังคงปรากฏจนถึงสมัยปัจจุบัน ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างสมัยรัชกาลที่ 3

- (14) ...ผีที่ปลุกจะไม่เป็นที่แปลแรกจะเป็นที่แปลรอง ๆ ...

(แบรดเลย์, 2388: 18)

ตัวอย่างที่ (14) คำว่า “เป็น” เป็นคำกริยา ส่วนประธานของคำกริยา “เป็น” หรือสิ่งที่บังเกิดขึ้น ในตัวอย่างนี้ ได้แก่ นามวลี “ผีที่ปลุก” จากตัวอย่างนี้ “ผีที่ปลุกจะไม่เป็นที่แปลแรกจะเป็นที่แปลรอง ๆ” ในที่นี้ หมายถึง ‘ผีที่ปลุกจะไม่เกิดขึ้นที่แปลแรก จะเกิดขึ้นที่แปลรอง ๆ’

ตัวอย่างสมัยรัชกาลที่ 8

- (15) “ผมไม่อยากจะทำเช่นนั้น ผมมองไม่เห็นเหตุผลว่า ทำไมผมจะต้องชมเชยความรักที่เกิดขึ้นเป็นเองด้วยความบริสุทธิ์ผุดผ่อง ความรักที่ไร้ความผิดที่น่าสงสาร น่าสมเพชเวทนา ผมทำดังนั้นแล้วความรักไม่ได้”

(ศรีบูรพา, 2548: 92)

ตัวอย่างที่ (15) คำว่า “เป็น” เป็นคำกริยา ส่วนประธานของคำกริยา “เป็น” หรือสิ่งที่ปรากฏขึ้น ในตัวอย่างนี้ ได้แก่ นามวลี “ความรัก” จากตัวอย่างนี้ “ความรักที่เกิดขึ้นเป็นเอง” หมายถึง ‘ความรักที่เกิดขึ้นเองปรากฏ/มีขึ้นเอง’

ตัวอย่างสมัยปัจจุบัน

- (16) คนส่วนใหญ่ชอบคิดว่าหวัดเป็นเอง หายเองได้ ไม่ต้องรักษา

(จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ภาควิชาภาษาศาสตร์, 2556)

ตัวอย่างที่ (16) คำว่า “เป็น” เป็นคำกริยา ส่วนประธานของคำกริยา “เป็น” หรือสิ่งที่บังเกิดขึ้น ในตัวอย่างนี้ ได้แก่ นามวลี “หวัด” จากตัวอย่างนี้ “หวัดเป็นเอง” ในที่นี้ หมายถึง ‘หวัดเกิดขึ้นเอง’

จากที่กล่าวไปข้างต้น จะเห็นว่า คำว่า “เป็น” ที่หมายถึง ‘มีชีวิต’ ‘รู้วิธี’ และ ‘บังเกิด’ ไม่ได้ปรากฏพร้อมกันในทุกสมัย แต่ละความหมายมีการปรากฏในช่วงสมัยต่าง ๆ ดังจะสรุปให้เห็นในตารางต่อไปนี้ โดยเรียงลำดับตามเวลาที่ปรากฏ

ความหมายของคำว่า “เป็น”	สุโขทัย	อยุธยา	ธนบุรี	ร.1	ร.2	ร.3	ร.4	ร.5	ร.6	ร.7	ร.8	ปัจจุบัน
‘มีชีวิต’ (แสดงการคงสภาพ)												
‘มีชีวิต’ (แสดงการเปลี่ยนแปลงสภาพ)												
‘บังเกิด’												
‘รู้วิธี’												

ช่วงเวลาที่คำว่า “เป็น” ในความหมายต่าง ๆ ปรากฏ

ตารางแสดงการปรากฏของคำว่า “เป็น” ที่มีความหมายว่า ‘มีชีวิต’ ‘บังเกิด’ และ ‘รู้วิธี’ ในแต่ละช่วงสมัย

จากตารางนี้จะเห็นว่า คำว่า “เป็น” ที่มีความหมายว่า ‘มีชีวิต’ ที่แสดงการคงสภาพ เป็นความหมายที่ปรากฏก่อน เพราะปรากฏให้เห็นตั้งแต่ในสมัยสุโขทัย ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 1 ปรากฏความหมายว่า ‘มีชีวิต’ ที่แสดงการเปลี่ยนแปลงสภาพ และ ‘บังเกิด’ เพิ่มเติมขึ้นมา จากนั้นในสมัยรัชกาลที่ 3 ก็ปรากฏความหมายเพิ่มเติมอีก 1 ความหมาย ได้แก่ ความหมายว่า ‘รู้วิธี’

2. พัฒนาการด้านความหมายของคำว่า “เป็น”

เมื่อนำข้อมูลเชิงประวัติที่ปรากฏในตารางข้างต้น มาพิจารณาร่วมกับแนวคิดทฤษฎีเรื่องการขยายความหมายของคำ ซึ่งได้แก่ การเปลี่ยนแปลงความหมายที่ผ่านกระบวนการแบบนามนัยและอุปลักษณ์ ก็จะพบว่า พัฒนาการของคำว่า “เป็น” ที่อยู่ในขอบเขตการศึกษาในครั้งนี้ มีทิศทางการเปลี่ยนแปลงตามเส้นทางต่อไปนี้ (สัญลักษณ์ > หมายถึง ‘กลายเป็น’)

‘มีชีวิต’ (‘คงสภาพ’) > ‘มีชีวิต’
(‘เปลี่ยนแปลงสภาพ’) > ‘บังเกิด’ > ‘รู้วิธี’

การเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำว่า “เป็น” ในแต่ละช่วง มีรายละเอียดดังนี้

2.1 คำว่า “เป็น” ที่หมายความว่า ‘มีชีวิต’ (‘คงสภาพ’) > ‘มีชีวิต’ (‘เปลี่ยนแปลงสภาพ’)

การขยายความหมายของคำว่า “เป็น” ข้างต้นผ่านกระบวนการเปลี่ยนแปลงความหมายแบบ “นามนัย” ซึ่งหมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำ โดยการขยายความหมายไปสู่สิ่งที่อยู่ใกล้ติดกัน (Contiguity) เช่น สิ่งที่อยู่ติดกัน หรือ

สิ่งที่อยู่แวดล้อม การเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่เป็นนามนัยนี้ โดยมากมักจะเกี่ยวข้องกับการใกล้ชิดกันของสรรพสิ่งในโลกแห่งความเป็นจริง เช่น ในภาษาละตินคำว่า “cathedra” มีความหมายว่า ‘บันท้าย’ ต่อมาก็ได้พัฒนาไปเป็นคำว่า “cadera” ซึ่งมีความหมายว่า ‘สะโพก’ ในภาษาสเปน (Campbell, 1999: 259; Campbell and Mixco, 2007: 122-123)

ในกรณีของคำว่า “เป็น” จะเห็นว่าความหมายของคำว่า “เป็น” ที่แสดงการคงสภาพของการ ‘มีชีวิต’ และคำว่า “เป็น” ที่แสดงการเปลี่ยนแปลงสภาพของการ ‘มีชีวิต’ นั้น เป็นความหมายที่มีความใกล้ชิดกันในโลกแห่งความเป็นจริง เพราะเวลาของเหตุการณ์อยู่ใกล้กัน กล่าวคือ เวลาของเหตุการณ์ของคำว่า “เป็น” ที่แสดงการคงสภาพของการ ‘มีชีวิต’ นั้น เริ่มต้นหลังจากที่สิ่งมีชีวิตนั้นเกิดขึ้นมาแล้ว และเวลาของเหตุการณ์นี้ก็ยังดำเนินต่อไปจนกว่าสิ่งมีชีวิตนั้นจะตายไป ส่วนเวลาของเหตุการณ์ของคำว่า “เป็น” การเปลี่ยนแปลงสภาพของการ ‘มีชีวิต’ คือ การมุ่งเน้นเวลา ณ ขณะที่สิ่งมีชีวิตนั้นเกิดขึ้น ซึ่งมีผลทำให้สิ่งมีชีวิตเกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพจากที่ยังไม่มีชีวิตกลายเป็นมีชีวิตขึ้นมา

ปัจจัยที่น่าจะเอื้อให้คำว่า “เป็น” ที่แสดงการคงสภาพของการ ‘มีชีวิต’ เกิดการขยายความหมายไปเป็นคำว่า “เป็น” ที่แสดงการเปลี่ยนแปลงสภาพของการ ‘มีชีวิต’ คือ การที่คำว่า “เป็น” ปรากฏร่วมกับคำกริยาอื่น ๆ ซึ่งมีความหมายแสดงการเปลี่ยนแปลงสภาพ เช่น ในตัวอย่างที่ (7) ถึงตัวอย่างที่ (9) ที่คำว่า “เป็น” ปรากฏร่วมกับกริยา “กลับ” “ฟื้น” หรือ “ขึ้น” ดังนั้นจึงส่งผลให้คำว่า “เป็น” มีความหมายแสดงการเปลี่ยนแปลงสภาพตามไปด้วย

2.2 คำว่า “เป็น” ที่หมายความว่า ‘มีชีวิต’ (เปลี่ยนแปลงสภาพ) > ‘บังเกิด’

การขยายความหมายของคำว่า “เป็น” ข้างต้น ผ่านกระบวนการเปลี่ยนแปลงความหมายแบบ “อุปลักษณ์”

คำว่า “อุปลักษณ์” มีผู้ให้ความหมายไว้หลากหลาย เช่น ในทางวรรณกรรม “อุปลักษณ์” คือ การนำลักษณะเด่นของสิ่งที่ต้องการเปรียบมากล่าวถึง ดังตัวอย่าง เดือนลิบน้ำมา นาล่มจมทุ่งรวงทอง (ดวงรัตน์ คูหเจริญ, 2557: 84) ส่วนในทางภาษาศาสตร์ นิยามของ “อุปลักษณ์” ที่ผู้วิจัยจะนำมาใช้ในงานวิจัยนี้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางความหมายของ คำที่เกิดจากความเข้าใจหรือประสบการณ์ที่เรามอง สิ่ง ๆ หนึ่งกับสิ่งอื่นว่ามีความคล้ายกันในบางประการ จึงทำให้เกิดการขยายความหมายออกไปได้ และเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางความหมายแบบอุปลักษณ์ ขึ้นแล้ว ความหมายเก่าและความหมายใหม่จะต้อง มีความหมายบางอย่างที่ร่วมกัน เช่น ในภาษาละติน คำว่า “pensare” มีความหมายว่า ‘ซังน้ำหนักร’ จากนั้นก็พัฒนาไปเป็นคำว่า “pensar” ในภาษาสเปน ซึ่งมีความหมายว่า ‘คิด’ ในที่นี้ก็คือ ‘ซังน้ำหนักรด้านจิตใจ’ จากตัวอย่างนี้จะเห็นว่า คำเก่าและคำใหม่มีความหมายที่แสดงการ ‘ซัง’ ร่วมกัน (Campbell, 1999: 258; Campbell and Mixco, 2007: 121-122)

คำว่า “เป็น” ที่มีความหมายแสดงการเปลี่ยนแปลงสภาพของการ ‘มีชีวิต’ นั้น คือ การที่จากเดิมสิ่งนั้นไม่มีชีวิตได้กลายเป็นมีชีวิตขึ้นมา ส่วนคำว่า “เป็น” ที่หมายถึง ‘บังเกิด’ คือ การที่แต่เดิมไม่มีสิ่งนั้น ก็ได้กลายเป็นมีสิ่งนั้นขึ้นมา ทั้ง 2 ความหมายนี้มีลักษณะร่วมกัน คือ จากเดิมที่ไม่มี ก็กลายเป็นมีขึ้นมา ส่วนความแตกต่าง คือ คำว่า “เป็น” ที่หมายถึง ‘มีชีวิต’ ต้องปรากฏร่วมกับสิ่งมีชีวิตเท่านั้น

ในขณะที่คำว่า “เป็น” ที่หมายถึง ‘บังเกิด’ ก็สามารถปรากฏร่วมกับสิ่งไม่มีชีวิตได้

2.3 คำว่า “เป็น” ที่หมายความว่า ‘บังเกิด’ > ‘รู้วิธี’

การเปลี่ยนแปลงทางความหมายจากคำว่า “เป็น” ที่มีความหมายว่า ‘บังเกิด’ ไปเป็นคำว่า “เป็น” ที่มีความหมายว่า ‘รู้วิธี’ นี้ ผ่านกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางความหมายแบบอุปลักษณ์เช่นกัน คำว่า “เป็น” ที่มีความหมายว่า ‘บังเกิด’ นั้น แสดงการเกิดขึ้นของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง คือ จากเดิมที่ยังไม่มีสิ่งนั้น ก็กลายเป็นมีสิ่งนั้นเกิดขึ้นมา ส่วนคำว่า “เป็น” ที่มีความหมายว่า ‘รู้วิธี’ นั้น ก็แสดงการเกิดขึ้นของการรู้ในวิธี คือ จากเดิมที่ยังไม่รู้วิธีในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ก็กลายเป็นรู้วิธีการทำสิ่งนั้นขึ้นมา

เมื่อพิจารณาด้านความหมายของคำว่า “เป็น” ทั้ง 2 ความหมาย จะเห็นว่ามีความหมายบางอย่างร่วมกัน คือ แสดงการ ‘มี/เกิดขึ้น’ เหมือนกัน กล่าวคือ คำว่า “เป็น” ที่มีความหมายว่า ‘บังเกิด’ นั้นก็แสดงการมี/เกิดขึ้นของสิ่งต่าง ๆ ส่วนคำว่า “เป็น” ที่มีความหมายว่า ‘รู้วิธี’ แสดงการมี/เกิดขึ้นของการรู้ในวิธี

บทสรุป

จากการศึกษาข้อมูลเชิงประวัติ ทำให้สรุปได้ว่า คำว่า “เป็น” ที่มีความหมายว่า ‘มีชีวิต’ และ ‘รู้วิธี’ เป็นคำที่มีความเกี่ยวข้องกันทางความหมาย โดยมีพัฒนาการที่แสดงให้เห็นว่ามีความสัมพันธ์กันดังนี้

คำว่า “เป็น” ที่มีความหมายว่า ‘มีชีวิต’ มีความหมายย่อย 2 ความหมาย ความหมายแรก คือ การแสดงการคงสภาพของการ ‘มีชีวิต’ ส่วนความหมายที่ 2 คือ การแสดงการเปลี่ยนแปลงสภาพของการ ‘มีชีวิต’ การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นเมื่อคำว่า

“เป็น” ที่มีความหมายว่า ‘มีชีวิต’ ความหมายแรกพัฒนาไปเป็นความหมายที่ 2 โดยผ่านการขยายความหมายแบบนามนัย

จากนั้นคำว่า “เป็น” ที่มีความหมายว่า ‘มีชีวิต’ ในความหมายที่ 2 ก็พัฒนาไปเป็นคำว่า “เป็น” ที่มีความหมายว่า ‘บังเกิด’ โดยผ่านการขยายความหมายแบบอุปลักษณ์ และคำว่า “เป็น” ที่มีความหมายว่า ‘บังเกิด’ ก็พัฒนาไปเป็นคำว่า “เป็น” ที่มีความหมายว่า ‘รู้วิธี’ โดยผ่านการขยายความหมายแบบอุปลักษณ์เช่นกัน

เพียรศิริ วงศ์วิธานนท์ (2545: 312) อธิบายไว้ว่า คำพ้องรูปพ้องเสียงนั้น ถือเป็นเหตุบังเอิญทางภาษา เราอธิบายไม่ได้ว่าคำพ้องรูปพ้องเสียงเกิดขึ้นเพราะอะไร ในขณะที่คำหลายความหมายนั้นถือเป็นปรากฏการณ์ปกติในภาษา เป็นแนวโน้มของคนที่จะใช้ประโยชน์จากสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ได้มากที่สุด คือ ใช้คำที่มีอยู่เดิมเพื่อสื่อความหมายได้กว้างขึ้นหรือทำหน้าที่ได้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับหลักการประหยัด (Principle of Economy) ในภาษา

สาเหตุที่กล่าวว่า การเกิดคำหลายความหมายนั้น ไม่ได้เป็นเหตุบังเอิญเหมือนคำพ้องรูปพ้องเสียง เพราะเราสามารถอธิบายได้ว่า คำหลายความหมายนั้น ๆ เกิดขึ้นเพราะเหตุใด อย่างไร เช่น ในกรณีของคำว่า “เป็น” ที่มีความหมายว่า ‘มีชีวิต’ และ ‘รู้วิธี’ นี้ เราสามารถอธิบายความสัมพันธ์ทางความหมายได้จากการศึกษาข้อมูลเชิงประวัติ ทำให้สามารถสรุปได้ว่า ทั้ง 2 ความหมายมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน โดยมีคำว่า “เป็น” ที่มีความหมายว่า ‘บังเกิด’ ทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมโยงความหมายทั้งสองเข้าด้วยกันด้วยเหตุนี้จึงสรุปได้ว่า คำว่า “เป็น” ทั้ง 2 ความหมายมีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่เป็น “คำหลายความหมาย” ไม่ได้เป็นเพียงแค่ “คำพ้องรูปพ้องเสียง”

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยในครั้งนี้ได้รับทุนสนับสนุน (ทุนระดับบัณฑิตศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อเฉลิมฉลองวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมายุครบ 72 พรรษา ประจำปี 2552) จากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม

- Bradley, Dan Beach. 1845. **Treatise on Vaccination Comprising a Narrative of the Introduction and Successful Propagation of Vaccina in Siam**. Bangkok: A.B.C.F.M. (in Thai).
- แบรดเลย์, แดนบีช. 2388. **ตำราปลูกฝีโคให้กันโรคหัดพิษมิให้ขึ้นได้**. กรุงเทพมหานคร: เอ. บี. ซี. เอฟ. เอ็ม.
- Campbell, L. 1999. **Historical Linguistics an Introduction**. Cambridge: MIT.
- Campbell, L., and Mixco, M. 2007. **A Glossary of Historical Linguistics**. Salt Lake City: University of Utah Press.
- Chulalongkorn University. Department of Linguistics. 2013. **Thai National Corpus** [Online]. Available: <http://www.arts.chula.ac.th/~ling/TNCII/> (in Thai).

- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ภาควิชาภาษาศาสตร์. 2556. **โครงการคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ** [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก <http://www.arts.chula.ac.th/~ling/TNCII/>
- Collection of Ayutthaya Archival Documents Volume 1.** 1967. Bangkok: Prime Minister's Office. (in Thai).
- ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1.** 2510. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- Enfield, N.J. 2008. "Verbs and Multi-Verb Construction in Lao". In A.V. Diller, J.A. Edmondson, and Y. Luo (Eds.), **The Tai-Kadai languages**, pp. 83-183. London: Routledge.
- Hopper, P., and Traugott, E. 2003. **Grammaticalization**. Cambridge: Cambridge University Press.
- Koohacharoen, Tuangrat. 2014. "Contents and Language of Songs about Thailand's 2011 Floods: A Reflection of Thai Society." **University of the Thai Chamber of Commerce Journal** 34, 4: 75-91. (In Thai).
- ดวงรัตน์ คุณเจริญ. 2557. "เนื้อหาและภาษาในเพลงเกี่ยวกับน้ำท่วมประเทศไทย พ.ศ. 2554: ภาพสะท้อนสังคมไทย." **วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย** 34, 4: 75-91.
- Limlertsathien, Paramaporn. 2014. "The Dynamic of Idioms and Thai Proverbs in the Popular Culture Period." **University of the Thai Chamber of Commerce Journal** 34, 4: 201-218. (In Thai).
- ปรมาภรณ์ ลิ้มปีเลิศเสถียร. 2557. "พลวัตของสำนวน สุภาษิตไทยในยุควัฒนธรรมสมัยนิยม." **วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย** 34, 4: 201-218.
- Naritsara Nuwattiwong, H.R.H Prince. 1963. **The Memoir of Journey to Phitsanulok**. Pranakhorn: Prajan Printing house. (in Thai).
- นริศรานุกัตติวงศ์, สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยา. 2506. **จดหมายระยะทางไปพิษณุโลก**. พระนคร: โรงพิมพ์พระจันทร์.
- National Archive of King Rama II (C.S. 1173).** 1971. Bangkok: Kurusapa Printing House. (in Thai).
- จดหมายเหตุสมัยรัชกาลที่ 2 (จ.ศ. 1173).** 2514. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- Pallegoix, D.J. 1850. **Grammatica Linguae Thai**. Bangkok: n.p.
- Panupong, Vichin. 1995. **The Structure of Thai: Grammatical System**. Bangkok: Ramkhamhaeng University Press. (in Thai).
- วิจิตรน ภาณุพงศ์. 2538. **โครงสร้างภาษาไทย: ระบบไวยากรณ์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Poon Pismai Diskul, M.C. 2003. **My Experience: History of the 1932 Revolution**. Bangkok: Matichon. (in Thai).
- พูนพิศมัย ดิสกุล, หม่อมเจ้าหญิง. 2546. **สิ่งที่ข้าพเจ้าพบเห็น ประวัติศาสตร์เปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475**. กรุงเทพมหานคร: มติชน.

คำว่า “เป็น” ที่มีความหมายว่า “มีชีวิต” และ “รู้วิธี” : คำหลายความหมายหรือคำพ้องรูปพ้องเสียง?

Praratchapuccha (Royal Inquiries on Buddhist Problems) of Rattanakosin from the Reigns of King Rama I to King Rama IV, Volume 1 and 2. 1970. Bangkok: Kurusapa Printing House. (in Thai).

พระราชปุจฉาในชั้นกรุงรัตนโกสินทร์ ตั้งแต่รัชกาลที่ 1 ถึง รัชกาลที่ 5 เล่ม 1 และ 2. 2513. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.

Siburapha. 2005. **Behind the Painting.** Bangkok: Dokya Publishing House. (in Thai).

ศรีบูรพา. 2548. **ข้างหลังภาพ.** กรุงเทพมหานคร: ดอกหญ้า.

Thailand. Fine Arts Department. 1962. **Letters of Luang Udomsombat.** Bangkok: Fine Arts Department. (in Thai).

กรมศิลปากร. 2505. **จดหมายหลวงอุดมสมบัติ.** กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.

Thailand. Fine Arts Department. 1983. **Sukhothai Inscriptions.** Bangkok: Fine Arts Department. (in Thai).

กรมศิลปากร. 2526. **จารึกสมัยสุโขทัย.** กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.

Thailand. Royal Institute of Thailand. 2013. **Thai Dictionary: The Royal Institute's edition 2011.** Bangkok: Royal Institute of Thailand. (in Thai).

ราชบัณฑิตยสถาน. 2556. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554.** กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.

Vongvipanon, Peansiri. 2002. “Unit 13: Meaning”. In **Thai 3 (Unit 7-15), The Tai-Kadai languages,** pp. 287-368. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat University Press. (in Thai).

เพียรศิริ วงศ์วิมานนท์. 2545. “หน่วยที่ 13: ความหมาย”. ใน **เอกสารการสอนชุดวิชา ภาษาไทย 3 หน่วยที่ 7-15,** หน้า 287-368. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.